

Miért ücsörgünk mi itt, egy minden évfordulót és napi aktualitást nélkülöző konferencián?

Valójában 1990 óta fokozódóan aktuális a mai téma. Olyan politikai mozgalmakról és politikusokról lesz szó, akik a demokratikus értékeket képviselték tekintélyuralmi rendszerekben, önkényuralmi törekvésekkel szemben. Így Az 1890-től 1945-ig tartó korszakból Vázsonyi Vilmos vagy Bárczy István demokratáiról, Rassay Károly liberálisairól, Peyer Károly vagy Mónus Illés szociáldemokratáiról, Apponyi György legitimistáiról, Nagy Vince oktoberistáiról, mégpedig Paksa Rudolf és Paksy Zoltán előadásában. E jellegzetesen urbánus értékeket képviselő parlamenti mozgalmakkal szemben afféle kontrollcsoportként szó lesz a törvényhozáson kívüli és népi, de hasonló értékeket képviselő Szabó Zoltánról, akiről Ablonczy Balázs beszél. E csoportok 1945 utáni örököseiről (Pfeifferről, Sulyokról) és utóéletükről, hatásukról szól Rainer M. János. Végül pedig – amúgy a legelején -- a legtágabb történeti perspektívába Tölgyessy Péter helyezi valamennyiüket. Legtöbbjükről ma a tanárok is alig tudnak. Mert nem látszanak valahogy a mai visszapillantó tükrökben. Sem a baloldali visszapillantóban, sem a jobboldaliban. Egyfajta holttérben voltak ők már a kemény kommunista diktatúrában, ami nem meglepő, annál furcsább, hogy ott is maradtak a kései Kádár-kor fellazulása, sőt a rendszerváltás után is. Amúgy korszerű és izgalmas Horthy-korról szóló alapmunkákból maradnak ki úgy en bloc, tantervek és tankönyvek feledkeznek meg róluk rendre szőröstül-bőröstül. Azt gondolom, nemcsak azért kár ez, mert 1906 és 1918 között sikeresen kormányozták a fővárost, és mert 1925-ben is helyhatósági választást tudtak nyerni, vagyis itt a fővárosban többségük volt, nem voltak jelentéktelenek. Nemcsak azért mert Vázsonyi 1901-től képtelen volt egyetlen választást is elveszíteni, a kormányjelöltekkel szemben, akár nyílt választásokban. Nemcsak azért, mert ő is, később Rassay is kormányt is buktattak. Nemcsak azért, mert messze túlhatottak a képviselőházon közéleti-irodalmi sajtójuk, klubhálózataik, egyesületeik, a nagyvállalkozókhöz, művészvilághoz fűződő kapcsolataik révén. Nemcsak azért, mert Vázsonyi politikájáért és nem mindennapi személyiségéért Krúdy és Ady lelkesedett tucatnyi hozsannázó írásban. Hanem leginkább azért, mert ma is érvényes értékeket képviseltek, mikor tiltakoztak a nyílt választás, a különítményes terror, a sajtóellenőrzés, a befolyásolt igazságszolgáltatás, a virilizmus, a B-listázás, vagy az ÁVO-önkény ellen, mikor harcoltak a nők jogaiért, földosztásért, szociális reformokért, a cselédekért, a zsidók majd a svábok jogaiért, nem mellékesen és nem ritkán életüket kockáztatva. És persze azért is kár elfeledkezni róluk, mert a szabad és nívós oktatás is szívügyük volt. (Bárczy a főváros költségvetésének 20%-át fordította az iskolákra, Vázsonyi botrányos beszéde pedig, melynek védelmében Ady a „Menjünk vissza Ázsiába!” című legendás publicisztikáját írta, éppen a történelemoktatásról szólt.) Azt, hogy az előadók is így ítélik meg e csoportok jelentőségét, vagy sem, azt egyelőre még nem tudjuk. Lehet, megerősítik azt, ami most elhangzott, lehet, hogy cáfolják. De ki fog derülni. Hallgassuk meg őket.